

УДК 796:371.134:379.151

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Маковецька Н.В., д. пед. н., професор,
завідувач кафедри туризму
ДВНЗ «Запорізький національний університет»

У статті акцентується увага на тому, що в умовах активного розвитку різних видів туризму на теренах України неабиякої актуальності продовжує набувати підготовка фахівців для цієї галузі, зокрема спеціалістів у сфері анімаційної діяльності. Розглядається зарубіжний досвід підготовки фахівців з організації дозвілля як один із шляхів удосконалення системи їх підготовки в Україні. Виокремлено особистісні якості, які мають бути притаманні майбутнім спеціалістам з організації вільного часу. Наведені особливості програм підготовки майбутніх фахівців-аніматорів в навчальних закладах університетського типу зарубіжних країн.

Ключові слова: вища освіта, університет, програма підготовки, анімаційна діяльність, фахівець.

В статье акцентируется внимание на том, что в условиях активного развития туризма на просторах Украины особенно актуальным является подготовка специалистов для этой отрасли, в частности специалистов в сфере анимационной деятельности. Рассматривается зарубежный опыт подготовки специалистов по организации досуга как один из путей усовершенствования системы их подготовки в Украине. Определены личностные качества, которые должны быть у будущих специалистов по организации свободного времени. Приведены особенности программ подготовки специалистов-аниматоров в учебных учреждениях университетского типа в зарубежных странах.

Ключевые слова: высшее образование, университет, программа подготовки, анимационная деятельность, специалист.

Makovetska N.V. ORGANIZATION OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS OF ANIMATION ACTIVITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF FOREIGN COUNTRIES

The article focuses on the fact that in the face of strong development of tourism in the vast Ukraine, especially important is the training of specialists for the industry, in particular, this applies to professionals in the field of animation activities. We consider international experience in training specialists in the organization of leisure as one of the ways to improve the system of training in Ukraine. Defined personality, which should be in the future experts in the organization of free time. Peculiarities of training programs for animators professionals in educational institutions of university type in foreign countries.

Key words: higher education, university training program, animation activities specialist.

Постановка проблеми. В умовах активного розвитку різних видів туризму на теренах України неабиякої актуальності продовжує набувати підготовка фахівців для цієї галузі. Безперечно, якщо брати до уваги рекреаційний туризм, зокрема, хобі-тури, екологічні природоорієнтовані тури, а також екскурсійно-розважальні, спортивно-розважальні, лікувально-відновлювальні тощо, то це насамперед стосується спеціалістів у сфері анімаційної діяльності.

Дійсно, необхідність відновлення фізичних і духовних сил, які людина втрачає в процесі трудової діяльності і повсякденного спілкування, сприяє активному зростанню поїздок із метою відпочинку. Цей вид туризму – один із найдревніших і наряду з туризмом пізнавальним є одним із найбільш стабільних і динамічно розвинених сегментів туристичного ринку, складаючи три чверті всього обсягу світового туризму. Не викликає сумніву, що цей сегмент досить перспективний і для відродження та стабілізації

внутрішнього і в'їзного туризму в Україні. Саме рекреація – відновлення сил – є основною метою цього виду туризму, але шляхи досягнення цієї мети різні для різних категорій відпочиваючих залежно від їхнього віку, рівня освіти, соціального статусу, особистих інтересів, смаків тощо. Деяка частина рекреантів обирає пасивний відпочинок, але більшість віддає перевагу поєднанню його з розважальними заходами, пізнавальною діяльністю, лікувальними процедурами та заняттями спортом. Молодь і підлітків приваблює активний відпочинок – спорт, танці, розваги, людей старшого віку – екскурсії, культурно-видовищні заходи, розважальна гастрономія. Але завжди обов'язковою умовою рекреаційної діяльності в період відпочинку для людини є її незвичайність, несхожість на те, чим вона займається у своєму повсякденному житті, святковість, емоційне переключення.

Саме тому спеціалісти-туризмознавці ввели в практику термін "amusements"

(розваги), під яким об'єднали кілька видів рекреаційної діяльності людини в період відпочинку, куди, крім суто розважальної, доцільно віднести також пізнавальну, спортивно-оздоровчу, соціокультурну діяльність тощо.

З огляду на вищевикладене, підготовка спеціалістів в галузі анімаційної діяльності є актуальною для нашого суспільства проблемою на сучасному етапі його розвитку. У ході її організації, на нашу думку, було б корисним вивчення і врахування особливостей підготовки фахівців анімаційної діяльності в зарубіжних навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічне значення творчих, оздоровчих, освітніх та виховних підходів навчання анімаційної діяльності полягає в тому, що вони не просто формують у суб'єкта діяльне культурно-творче ставлення до свого вільного часу, але і наділяють його якостями професійного організатора дозвіллевих взаємодій, що має серйозний арсенал засобів духовно-культурного збагачення дозвілля інших людей (Н. Ярошенко [10, с. 36], І. Шульга [9, с. 134], І. Булигіна [2, с. 38], К. Прієзжева [8, с. 36], Л. Курило [6, с. 15], Є. Мамбеков [7, с. 7] та ін.). Теоретичні та методологічні засади організації навчання вивчали: Г. Гребенюк, Р. Гуревич, О. Дубінчук, В. Лозовецька.

Мета дослідження: розглянути особливості підготовки майбутніх фахівців анімаційної діяльності в зарубіжних навчальних закладах.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз;
- вивчення і узагальнення передового та інноваційного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на розбіжності в кадровій політиці зарубіжних країн, загальним є те, що в основі професійної підготовки фахівців педагогічної сфери лежать дві фундаментальні концепції: ідея професіоналізму та ідея прав людини.

Освіту з анімаційної діяльності можна отримати в навчальних закладах або на відповідних курсах за умови наявної вищої освіти та практичного досвіду соціально-культурної роботи.

Вищі навчальні заклади зарубіжних країн проходять акредитацію, яка передбачає всі процедурні та організаційні критерії, необхідні для ефективного здійснення навчального процесу. Акредитація – це процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог

щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення [4]. Це статус, наданий академічному інституту чи програмі, які відповідають встановленим критеріям якості освіти. Метою акредитації є гарантована якість програм і допомога в їх удосконаленні. Програми, які подаються на акредитацію, підлягають суворій оцінці та вивченню рецензій. Так, у Каліфорнійському державному університеті акредитовано навчальні програми на факультеті рекреаційного адміністрування та дозвілля, в Державному університеті Сан-Франциско – рекреації та дозвілля, у Флоридському міжнародному університеті – дозвіллевого обслуговування.

Вагома частина навчального процесу в закордонних програмах належить практичному навчанню: наприклад, у Франції обсяг практичного навчання складає 55–65% усього навчального процесу, у Великобританії – 50%, в Італії – 40%, у Німеччині – 35–40%, у Бельгії – 30%, в Польщі та Данії – 25% і 20% відповідно. Викладачів навчальних закладів, які надають допомогу студентам під час проходження практики в організаціях і агентствах, називають тьюторами (tutor) [3, с. 45].

Термін фахівця з організації дозвілля в різних країнах трактується по-різному. Наприклад, в Італії, Іспанії, Франції фахівців дозвільної сфери називають соціокультурними аніматорами, у Німеччині – педагогами вільного часу, в США – терапевтами-рекреаторами, а у Великобританії – соціальними працівниками [7].

Особливості роботи фахівця з організації дозвілля полягає в тому, що характер його діяльності вимагає широкої обізнаності знань: від основ соціальної та культурної політики держави, загальної організації системи соціального забезпечення, специфіки функціонування дозвільної інфраструктури, демографічних особливостей до конкретних методів роботи з представниками різних вікових груп. Спеціаліст дозвільної сфери повинен володіти багатьма професійними навичками, що вирішували б проблеми як у сфері культури, педагогіки і психології, так і в соціальній роботі.

У Франції термін «аніматор» має різні значення. Він розглядається як професійний працівник соціально-виховної анімації, функції якого полягають у розвитку виховного, культурного та спортивного потенціалу людини; як фахівець соціальної області, мета якого полягає в задоволенні потреб, бажань і запитів соціальних верств населення; як агент культурної та громадської діяльності, покликаний підвищувати суспільну свідомість, покращувати життя

громади, розвивати культурну демократію. Аніматори займаються такими видами діяльності, як художня творчість (84%), фізичний розвиток і спорт (51%), економічні проекти (51%), суспільна і політична робота (51%), психолого-педагогічна діяльність (46%), культурно-освітня робота (43%), туристика (36%), наукова діяльність (28%) [5, с. 36].

Робота аніматора базується на принципах і цінностях активного ентузіазму і реалізується в інституційних межах, які можуть набувати різні форми (асоціації, соціальні установи, установи культури і освіти, міністерства). Анімаційна робота вимагає різних прийомів, що зобов'язують аніматора бути компетентним, кваліфікованим, здійснювати різноманітну практику освітньої, культурної, мистецької, громадської, спортивної та інших видів діяльності.

Спеціальна підготовка педагогів вільного часу в Німеччині здійснюється у вищих навчальних закладах, а також на курсах педагогіки вільного часу починаючи з 70-х років ХХ сторіччя. Педагог вільного часу розглядається німецькими вченими і практиками як працівник сфери послуг високої кваліфікації. Його пріоритетне завдання полягає в організації дозвілля та спілкування населення. А тому цей фахівець повинен уміти налагоджувати відносини з представниками різних соціально-демографічних верств населення, розпізнавати й аналізувати потреби відвідувачів дозвіллевих закладів, сприяти задоволенню інтересів населення, допомагати вирішувати різноманітні проблеми підлітків та молоді, спрямовувати їх на прийняття самостійних рішень, що не суперечать педагогічним основам; під час виконання своїх функціональних обов'язків здійснювати педагогічний вплив. Педагог вільного часу повинен координувати соціально-культурні ініціативи, розробляти і реалізовувати соціально-культурні проекти, здійснювати стратегію дозвілля [8, с. 14].

Для покращення системи освіти України корисним буде ознайомитися з навчальними програмами, розробленими університетами Великобританії. Ці програми складаються з наступних розділів: вивчення психолого-педагогічних, медичних, соціальних основ розвитку молоді; вивчення закономірностей і тенденцій розвитку сучасного суспільства; оволодіння основами молодіжного керівництва [3].

У першому розділі відвідувачі курсів знайомляться з психологією і педагогікою дитячого, підліткового та молодіжного віку; теорією та методикою молодіжного руху; історією Служби молоді країни. Другий розділ передбачає вивчення розвитку гро-

мадських об'єднань, законодавчо-правової бази, яка регулює їх діяльність, соціальних і економічних умов життя молоді, молодіжної політики країни. Мета третього розділу полягає у використанні та апробації отриманих знань на практиці під безпосереднім наглядом викладача університету. Студенти працюють у різноманітних соціально-культурних установах, освітніх закладах, громадських центрах, дитячих і молодіжних об'єднаннях.

Незважаючи на все розмаїття діяльності, цей педагог повинен об'єднувати в собі комплекс професійних знань, умінь і навичок; володіти ораторською майстерністю; організовувати різноманітні змагання та конкурси, стимулювати інтерес до участі в них; налагоджувати роботу в гуртках.

Кожна країна має власну концепцію підготовки фахівців дозвільної сфери. Її основні форми і методи відображають національну культуру, традиції, специфіку суспільно-історичного розвитку. Наприклад, у Канаді та США діють певні вікові обмеження та вимоги освітнього характеру; в Індонезії, Новій Гвінеї, Швейцарії потрібно мати практичний досвід соціально-культурної роботи; в Австрії діє психологічний допуск тощо.

Так, у Швейцарії відповідальність за організацію освіти розподіляється між державою, кантонами і громадами. У зв'язку з тим, що кожен кантон має власне шкільне законодавство, тут відсутня єдина національна система освіти, немає також національного міністерства освіти. Така децентралізована система склалася внаслідок існування різних культур і мов.

Слід зазначити, що у Швейцарії налічується 10 кантональних університетів, викладання дисциплін в яких ведеться залежно від мовного регіону: в Базелі, Берні, Люцерні, Санкт-Галлені, Цюриху – німецькою мовою; в Женеві, Лозанні, Невшателі – французькою; в Лугано – італійською та на двох мовах (німецькою і французькою) – у місті Фрібург. Ці вищі навчальні заклади характеризуються науково-орієнтованою спрямованістю навчального процесу та надають якісну підготовку фахівців на університетському рівні. Навчальний процес тут базується на новаторських, реформістських принципах: ключова мета викладачів – перетворити навчання в дуже цікавий процес. Освітня система в цій державі гнучка і неповторна – їй притаманні найкращі риси британської, американської, німецької та французької шкіл [1].

У Швейцарії поняття «аніматор» ототожнюється з поняттям «соціальний педагог». Школи з підготовки соціальних педагогів та

аніматорів об'єднуються в свої власні асоціації. Таким чином, у Швейцарії є Асоціація шкіл соціальної педагогіки (включає 14 шкіл) та Асоціація соціокультурної анімації (включає 4 школи). Але якщо поза рамками Асоціації існує університет з підготовки соціальних педагогів, то жоден університет в країні не готує повноцінних фахівців у галузі анімації.

Деякі кантони (або групи кантонів) створили школи, які готують фахівців для трьох основних сфер – соціальної роботи, соціальної педагогіки та анімації. Такі школи можуть бути одночасно членами всіх трьох асоціацій: Асоціації шкіл соціальної роботи, Асоціації шкіл соціальної педагогіки та Асоціації соціокультурної анімації. Однак сьогодні простежується тенденція об'єднання цих асоціацій [1].

Оскільки підготовка кадрів з анімаційної діяльності в Швейцарії здійснюється на рівні коледжу, практично поза університетських структур, це і є те, що відрізняє її від Канади, США, де підготовка педагогів вільного часу є частиною університетської системи.

Характерною рисою Швейцарії є те, що студентами таких шкіл стають люди більш старшого віку. Так, аналіз вікової категорії студентів у німецькомовній частині Швейцарії засвідчив, що близько 60% всіх студентів старше 30 років, близько 17% – старше 40 років. Лише 10% серед них мають вік від 21 до 25 років. Це пояснюється тим, що організація дозвілля населення вимагає «особистої зрілості» фахівця, яка пов'язана з віком і життєвим досвідом. Що стосується співвідношення статей, то, за даними Асоціації, воно приблизно в пропорції 1:1 [1].

Виходячи з вищевикладеного, необхідно зазначити, що використання зарубіжних програм підготовки майбутніх фахівців анімаційної діяльності в системі освіти України можливе лише частково, адже освіта – це, насамперед, джерело власної культури держави, її унікальності та багатства.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проаналізувавши процес підготовки

спеціалістів анімаційної сфери в зарубіжних країнах, можна констатувати, що освітня система демократичних країн світу має культуротворчу модель, мета якої полягає не тільки в споживанні і трансляції знань, а й у здібності людини відновлювати їх у різних формах соціально-культурної практики, зокрема у дозвіллі.

Наукове усвідомлення та аналіз суті й специфіки підготовки фахівців дозвільної сфери в зарубіжних країнах дозволить удосконалити професіограму фахівця анімаційної діяльності в Україні, визначити об'єктивні можливості й умови поліпшення підготовки фахівців цієї професійної сфери.

Наукова значущість цієї проблеми і є перспективою для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Валлимманн И. Специфика подготовки социальных работников в Швейцарии / И. Валлимманн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.uni-dubna.ru/search/files/sr_shvec/~sr_shvec.htm
2. Булыгина И.И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации / И.И. Булыгина, Н.И. Гаранин. – М.: Турист, 2008. – 128 с.
3. Дуликов В.З. Социально-культурная работа за рубежом / В.З. Дуликов: –М.: МГУКИ, 2008. – 97 с.
4. Закон України Про вищу освіту. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 64 с.
5. Кірсанов В.В. Класифікація функцій і підготовка кадрів соціокультурних аніматорів у французькій культурології дозвілля (60–90-ті роки) / В.В. Кірсанов // Вісник Книжкової палати. – 2000. – № 10. – С. 32–36
6. Курило Л.В. Теория и практика анимации / Л.В. Курило. – М.: Турист, 2009. – 195 с.
7. Мамбеков Е.Б. Организация досуга во Франции: Анимационная модель: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Е.Б. Мамбеков. – СПб.: Гос. ин-т культуры, 1992. – 16 с.
8. Приезжева Е.М. Социально – культурная анимация в туризме / Е.М. Приезжева. – М.: Турист, 2008. – 63 с.
9. Шульга И.И. Педагогическая анимация в практике социального воспитания за рубежом / И.И. Шульга // Школьные технологии. – 2008. – № 3. – С. 134–136.
10. Ярошенко Н.Н. Социально-культурная анимация / Н.Н. Ярошенко. – М.: РЗИ МГУКИ, 2009. – 126 с.